

I n f o r m a c j a

o czynnościach przeprowadzonych w ramach działań Rzecznika Praw Obywatelskich w Areszcie Śledczym w Warszawie Białoleśce

(Wyciąg)

W dniach 18 i 19 lutego 2008 r. pracownicy Zespołu Prawa Karnego Wykonawczego Biura Rzecznika Praw Obywatelskich działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich wizytowali Areszt Śledczy w Warszawie Białoleśce. Celem wizyty było sprawdzenie, w jakim stopniu zostały zrealizowane wnioski sformułowane po wizytacji przeprowadzonej w tej jednostce przez pracowników Biura w dniach 16 – 19 stycznia 2006 r. oraz rekomendacje, jakie pod adresem administracji Aresztu zgłosili eksperci Stowarzyszenia Zapobiegania Torturom i Biura Wysokiego Komisarza NZ ds. Praw Człowieka z siedzibą w Genewie po wizytacji jednostki w dniu 13 września 2006 r.

Wymienione wyżej wnioski i rekomendacje dotyczyły spraw wchodzących w zakres następujących zagadnień:

- warunki socjalno-bytowe;
- stosowanie środków przymusu bezpośredniego;
- opieka lekarska i psychologiczna;
- kontakty ze światem zewnętrznym;
- zajęcia kulturalno-oświatowe;
- relacje pomiędzy osadzonymi a administracją jednostki.

Dla zrealizowania tego zadania przeprowadzono następujące czynności:

- wysłuchano wyjaśnień zastępcy dyrektora Aresztu, oraz innych pracowników na temat spraw wchodzących w zakres zainteresowania wizytujących,
- obejrzano część pomieszczeń Aresztu, w tym niektóre cele mieszkalne w pawilonie IV (D), cele zabezpieczające, świetlice,
- zapoznano się z odpowiednią dokumentacją prowadzoną w Areszcie, w tym dotyczącą stosowania w okresie od 1 lipca 2007 r. do 18 lutego 2008 r. środków przymusu bezpośredniego,
- przeprowadzono sondażowo w cztery osoby rozmowy z losowo wybranymi osadzonymi (15 osób), pytając każdorazowo o podstawowe kwestie związane z poszanowaniem przysługujących im praw.

1. Warunki socjalno bytowe

W tej grupie problemowej wnioski i rekomendacje dotyczyły likwidacji przeludnienia, poprawy warunków w celach mieszkalnych oraz umożliwienia osadzonym, którzy o to poproszą, otrzymania dodatkowej porcji ziemniaków i chleba.

Ustalono, że od 2006 roku pojemność Aresztu zwiększyła się o 3 miejsca i wynosi obecnie 1385 miejsc. W dniu 18 lutego 2008 r. w jednostce przebywało 1578 osadzonych, z których 624 to tymczasowo aresztowani, 952 - skazani i 2 – ukarani. Wśród osadzonych 108 osób miało podwójny status (106 skazanego i tymczasowo aresztowanego i 2 ukaranego i tymczasowo aresztowanego). W czasie wizytacji w Areszcie przebywało 32 cudzoziemców.

W Areszcie nadal występuje przeludnienie. W czasie wizytacji wynosiło ono około 114 %, co oznacza, że w jednostce przebywało 193 osoby więcej w stosunku do jej pojemności. Według informacji udzielonej przez dyrektora Aresztu aktualnie większe przeludnienie występuje w oddziałach mieszkalnych dla skazanych. Administracja jednostki nie ma żadnych możliwości spowodowania, aby zaludnienie Aresztu nie przekraczało jego pojemności.

Stan pawilonów mieszkalnych jest nadal zróżnicowany. Są one sukcesywnie remontowane systemem gospodarczym. W 2006 r. całkowicie wyremontowane były pawilony I, III i V (według obecnie obowiązujących oznaczeń A, C i E), a prace prowadzono w pawilonie II (B), gdzie do wyremontowania pozostały jeszcze trzy oddziały. Obecnie remont w tym pawilonie jest już zakończony. Nie rozpoczęto

natomiast takich prac w pawilonie IV (D), gdyż Areszt nie ma na ten cel środków finansowych. Nie wykonano również docieplenia pawilonów mieszkalnych I - IV (A - D), nie wymieniono w nich też stolarki okiennej. Oszacowano natomiast koszty wykonania tych prac, które wynoszą łącznie 1 840 000,00 zł. Aktualnie nie można ich rozpocząć, gdyż nie ma na to środków.

Obecnie złe warunki w celach mieszkalnych są tylko w pawilonie IV (D). W pomieszczeniach tych są brudne ściany (często ze śladami zacieków), zniszczone podłogi (ze znacznymi ubytkami klepki parkietowej) oraz noszący widoczne ślady zużycia sprzęt kwaterunkowy. Znajdujące się tam kąpiki sanitarne zabudowane są tylko częściowo do wysokości około 2 m., a urządzenia stanowiące ich wyposażenie mocno wyeksploatowane (żeliwne sedesy). Niektórzy osadzeni chcąc uzyskać większą intymność osłaniają kąpiki od góry kawałkami różnych tkanin, co nie wygląda estetycznie.

Problem umożliwienia otrzymania przez osadzonych, zgłaszających taką chęć, zwiększonej racji ziemniaków i chleba rozwiązany jest obecnie tak samo jak w roku 2006. Osoby te otrzymują dokładkę wymienionych produktów, jeżeli zostaną one po wydaniu posiłku wszystkim osadzonym przebywającym w oddziale (niektórzy proszą o mniejsze porcje lub w ogóle z nich rezygnują, gdy mają własną żywność). Innej możliwości zwiększenia racji żywnościowych dla części osadzonych nie ma. Obowiązuje bowiem określona przepisami dzienna stawka pieniężna, którą można przeznaczyć na żywność dla jednej osoby, co powoduje, że nie ma skąd wziąć środków finansowych na pokrycie kosztów zakupu dodatkowych racji chleba oraz ziemniaków.

2. Stosowanie środków przymusu bezpośredniego

Wniosek dotyczący usunięcia z przedmiotów cel zabezpieczających zbędnych sprzętów należy uznać za zrealizowany zgodnie z intencjami pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich. Odnosząc się do tego wniosku administracja aresztu wyjaśniła, że w pomieszczeniach tych nie było żadnych przedmiotów, które nie byłyby tam potrzebne. Uznała jednak, że z uwagi na ich małą powierzchnię należy trochę zmienić ich wyposażenie. Z pomieszczeń usunięto szafy, a w ich miejsce zamontowano półki tak, aby pod nimi można było ustawić stolik przeznaczony do spożywania posiłków

przez osadzonego wobec którego zastosowano środek przymusu bezpośredniego w postaci umieszczenia w celi zabezpieczającej.

Ponadto ustalono, że w drugim półroczu 2007 r. środki przymusu bezpośredniego stosowano w Areszcie 6 razy, wobec 5 osób. Każdorazowo w postaci użycia siły oraz założenia kajdan lub prowadnic, w 5 przypadkach w postaci umieszczenia w celi zabezpieczającej, w 2 przypadkach założenie pasów obezwładniających jednoczęściowych i również w 2 przypadkach założenie kasku ochronnego oraz w jednym założenie pasów obezwładniających trzyczęściowych. Stosowano je z powodu rażącego nieposłuszeństwa (3 razy), groźnego zakłócenia spokoju lub porządku (2 razy), zamachu na życie lub zdrowie własne (2 razy) oraz niszczenia mienia (1 raz).

W bieżącym roku środki przymusu bezpośredniego zastosowano tylko raz w związku z rażącym nieposłuszeństwem i groźnym zakłóceniem spokoju i porządku. Wobec osadzonego, który się tego dopuścił użyto siły fizycznej oraz założono mu kajdany na czas doprowadzenia do celi zabezpieczającej, umieszczono go w tej celi, założono kask i pas obezwładniający jednoczęściowy.

Przeprowadzono analizę dokumentacji dotyczącej środków przymusu bezpośredniego stosowanych od 1 lipca 2007 r. do 18 lutego 2008 r. i nie stwierdzono w niej żadnych nieprawidłowości. Zaznaczyć należy, że w wymienionym okresie żaden z osadzonych nie przebywał w celi zabezpieczającej dłużej niż 24 godziny.

Rozmawiano również z osadzonym, który w bieżącym roku przebywał w celi zabezpieczającej (inne osoby, wobec których stosowano w drugiej połowie 2007 r). wymieniony środek nie przebywały już w Areszcie. Osadzony ten twierdził, że przez cały czas pobytu w celi miał założony pas obezwładniający i nie pozwolono mu skorzystać z toalety. Po opuszczeniu celi lekarka nie badała go, a tylko na niego spojrzała. W związku z zastosowaniem środków przymusu bezpośredniego napisał skargę, którą wysłał do Rzecznika Praw Obywatelskich, Ministerstwa Sprawiedliwości i sądu penitencjarnego.

4. Opieka lekarska

W tej grupie problemowej rekomendacje dotyczyły poprawy dostępności osadzonych do świadczeń medycznych przez skrócenie okresu oczekiwania na wizytę u lekarza oraz na wykonanie badań specjalistycznych. Postulowano w nich również

zapewnienie osadzonym na każde wezwanie kontaktu z psychiatrą i psychologiem, a osadzonym przebywającym w celi izolacyjnej codziennej wizyty u lekarza ogólnego.

Od 1 marca 2008 r. w Areszcie pracuje 14 lekarzy. Wśród nich jest: 5 lekarzy ogólnych, jeden z nich pełni również funkcję kierownika Ambulatorium, 2 stomatologów, chirurg, psychiatra, radiolog, okulista, laryngolog, neurolog i dermatolog. Średni personel medyczny liczy 12 osób. Jest to 11 pielęgniarek, w tym jedna przebywająca na urlopie wychowawczym, oraz technik RTG.

Przedstawiona obsada kadrowa służby zdrowia jest zdaniem administracji Aresztu wystarczająca dla zapewnienia osadzonym odpowiedniej opieki medycznej.

Po 2006 r. nie zmieniono obowiązujących w jednostce zasad korzystania z porad lekarskich, gdyż zdaniem administracji są one dobre i w sposób właściwy zapewniają osadzonym dostępność do świadczeń medycznych.

Osadzeni przyjmowani są przez lekarza ogólnego po uprzednim zapisaniu się w książce zgłoszeń. Wizyta realizowana jest w tym dniu tygodnia (jednym), w którym lekarz przyjmuje pacjentów z danego oddziału mieszkalnego. Zasada ta dotyczy tzw. wizyt planowych. W przypadku nagłego zachorowania pacjent przyjmowany jest w dniu zgłoszenia.

W dniach od poniedziałku do piątku osadzeni mają zapewnioną opiekę pielęgniarską w godzinach od 8⁰⁰ do 18³⁰, a w soboty, niedziele i święta w godzinach od 8⁰⁰ do 16⁰⁰.

W dni powszednie do godziny 18³⁰ na terenie Aresztu dyżur pełni również lekarz. Jeżeli osadzony zachoruje nagle w innym czasie to pomocy medycznej udzieli mu lekarz Pogotowia Ratunkowego.

Osadzeni przebywający w Areszcie mają zapewnioną opiekę medyczną zarówno na poziomie podstawowym jak i specjalistycznym. Wykonywane są im również wszystkie zlecone badania laboratoryjne oraz specjalistyczne. Korzystają oni z porad lekarzy zatrudnionych w jednostce, a w przypadkach gdy potrzebna jest konsultacja specjalistyczna, której nie można wykonać w Areszcie, przewożeni są do placówek medycznych więziennej oraz cywilnej służby zdrowia.

W 2007 r. lekarze ogólni udzielili łącznie 7918 porad a lekarze stomatolodzy 4536 porad. Lekarze specjaliści zatrudnieni w Areszcie przeprowadzili następujące liczby konsultacji: psychiatra – 483; dermatolog – 242; neurolog – 218; laryngolog – 501; okulista – 263.

Ponadto lekarze Szpitala Aresztu Śledczego w Warszawie-Mokotowie udzielili osadzonym z Aresztu Śledczego w Warszawie-Białołęce łącznie 520 świadczeń medycznych, w postaci konsultacji specjalistycznych i badań diagnostycznych (w tym badań gastrofibroskopowych i ultrasonograficznych). W placówkach cywilnej służby zdrowia wykonano osadzonym 228 konsultacji i badań (m.in. tomografie komputerowe, rezonans magnetyczny, echo serca, koronarografie).

Okres oczekiwania na przeprowadzenie badań i konsultacji poza Aresztem wynosi średnio około 6 tygodni, trochę dłuższy może być w przypadku badań wysoko specjalistycznych. Generalnie jednak osadzeni oczekują na wykonanie specjalistycznych świadczeń medycznych zdecydowanie krócej niż pacjenci wolni.

Pewne problemy w realizacji badań i konsultacji w placówkach medycznych poza Aresztem mogą wynikać z ograniczonej liczby pojazdów przeznaczonych do przewożenia osadzonych oraz konieczności zaangażowania odpowiedniej liczby funkcjonariuszy SW do zorganizowania konwoju. Służba zdrowia Aresztu ma do dyspozycji jeden samochód typu mikrobus z pięcioma miejscami, który wykorzystywany jest do transportowania pacjentów na konsultacje i zabiegi planowane. Trudności powstają wówczas, gdy zdarza się coś nieprzewidzianego i trzeba w trybie pilnym przewieźć osadzonego na badanie. W tym czasie, z powodu braku innego środka transportu, nie ma możliwości wykonania konsultacji i badań planowanych, co powoduje konieczność ich odwołania i ustalenia nowych terminów. Zdaniem administracji jednostki sytuacja w tym zakresie poprawiłaby się zdecydowanie, gdyby Areszt uzyskał jeszcze jeden samochód (i etat dla kierowcy) z przeznaczeniem do wykorzystania przez służbę zdrowia.

Nie ma aktualnie żadnych problemów z zapewnieniem osadzonym potrzebnych leków. Jednostka zaopatruje się w nie w aptecce działającej przy Areszcie Śledczym w Warszawie-Mokotowie. Dostarczana ilość leków zabezpiecza potrzeby osadzonych, w tym również nosicieli wirusa HIV, którzy wymagają drogiego leczenia antyretrowirusowego.

W Areszcie nie ma laboratorium, a wszystkie badania analityczne wykonywane są przez ZOZ Aresztu Śledczego w Warszawie Mokotowie. Krew do badań planowych pobiera się w każdy wtorek i przewozi do wskazanej wyżej placówki. Trudności powstają wówczas, gdy jest potrzeba przeprowadzenia badań w trybie pilnym i wiążą się zwykle z uzyskaniem wolnego środka transportu do przewiezienia krwi.

Z dniem 1 stycznia 2007 r. został wycofany z użytkowania aparat radiologiczny do wykonywania zdjęć klatki piersiowej i kości, gdyż nie spełniał obowiązujących wymogów określonych w przepisach o ochronie radiologicznej. Od tego czasu profilaktyczne badania radiologiczne klatki piersiowej wykonywane są raz w tygodniu przez ambulans Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej EKO-Rent i ambulans więziennej służby zdrowia z Białegostoku. W 2007 r. wykonano ich 3492. Inne badania radiologiczne realizowane są w pracowni Szpitala Aresztu Śledczego w Warszawie-Mokotowie.

Zdaniem administracji jednostki brak na miejscu aparatu rentgenowskiego, do wykonywania zarówno zdjęć klatki piersiowej jak i kości, stanowi dla służby zdrowia poważne utrudnienie, powoduje również znaczne obciążenie finansowe dla Aresztu. W jednostce jest pomieszczenie, w którym do stycznia 2007 r. była pracownia radiologiczna i najbardziej racjonalne wydaje się wznowienie jej działalności po uprzednim wyposażeniu w odpowiednią aparaturę. Byłaby ona z pewnością należycie wykorzystana, biorąc pod uwagę liczbę osadzonych przebywających w Areszcie i ich rotację oraz to, że mogliby z niej korzystać również skazani przebywający w sąsiednim zakładzie karnym.

Administracja Aresztu uważa, że nie ma możliwości (a także potrzeby), aby osadzeni odbywający karę umieszczenia w celi izolacyjnej byli codziennie przyjmowani przez lekarza ogólnego. Ich prawo do opieki medycznej zabezpieczone jest prawidłowo, zgodnie z zasadami dotyczącymi wszystkich osadzonych. W każdym oddziale mieszkalnym pracuje codziennie pielęgniarka, do której mogą się zgłosić. W przypadku gdy konieczne będzie przeprowadzenie badania w trybie pilnym, zostaną na nie skierowani do lekarza ogólnego zatrudnionego w Areszcie, a poza godzinami jego pracy pomocy udzieli im lekarz Pogotowia Ratunkowego.

Obecnie (tak jak w 2006 r.) w areszcie zatrudnionych jest w pełnym wymiarze czasu pracy trzech psychologów. Realizują oni w pierwszej kolejności badania tych osadzonych, którzy według oceny personelu jednostki wymagają pilnej konsultacji psychologicznej. Pozostali osadzeni przyjmowani są według kolejności zgłoszenia, w terminie, w jakim jest to możliwe ze względu na aktualne obciążenie pracą psychologów. Generalnie jednak w Areszcie nie odnotowano w 2007 r. skarg na trudności z uzyskaniem wizyty u psychologa.

4. Kontakty ze światem zewnętrznym

W tej grupie problemowej wnioski i rekomendacje dotyczyły:

- a/ poprawy warunków, w jakich osadzeni odbywają widzenia;
- b/ ujednoczenia cen artykułów sprzedawanych w bufecie podczas widzeń z cenami tych samych produktów oferowanych osadzonym przez kantynę w ramach tzw. wypiski;
- c/ dostosowania do europejskich reguł więziennych czasu i częstotliwości rozmów telefonicznych skazanych (reguły stanowią, że skazani powinni korzystać z tej formy kontaktu tak często jak jest to możliwe);
- d/ rozważenia możliwości ograniczenia restrykcji przy udzielaniu skazanym zezwoleń na korzystanie z przepustek i widzeń poza terenem jednostki penitencjarnej.

Ad. a Podczas wizytacji Aresztu w 2006 r. stwierdzono, że sala, w której odbywają się widzenia jest zbyt mała w stosunku do liczby osadzonych przebywających w jednostce i korzystających z tej formy kontaktu z bliskimi. Taki stan rzeczy miał wpływ na znaczne wydłużenie czasu oczekiwania na widzenie zarówno odwiedzających, jak i osadzonych. Powodował też, że widzenia odbywały się w gorszych warunkach, polegających m.in. na ustawieniu stolików w niewielkich odległościach od siebie.

Już w 2006 r. administracja Aresztu planowała rozbudowę sali widzeń m.in. poprzez nadbudowanie piętra. Prace te nie zostały dotychczas wykonane, gdyż złożony w tej sprawie wniosek remontowy nie został zatwierdzony i jednostce nie przydzielono na ten cel środków finansowych. W celu usprawnienia realizacji widzeń oraz poprawienia warunków ich odbywania administracja Aresztu podjęła decyzję o wydłużeniu czasu, w którym mogą być one udzielane. W styczniu 2006 r. widzenia realizowane były przez sześć dni w tygodniu, z wyjątkiem poniedziałków, w godzinach od 8⁴⁵ do 15⁴⁵. W lutym 2008 r. udzielano ich w te same dni ale w godzinach od 8⁴⁵ do 18⁰⁰.

Ad. b W czasie wizytacji Aresztu przeprowadzonej przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich w 2006 r. stwierdzono, że ceny towarów oferowanych w bufecie przy sali widzeń były wyższe od cen tych samych artykułów sprzedawanych w kantynie. Dotyczyło to cen produktów, które nie były w żaden sposób przetwarzane, takich jak np. owoce w puszkach, herbata paczkowana itp. Stan ten uznano za niewłaściwy i wnioskowano jego zmianę. Administracja jednostki pismem z dnia 4 maja 2006 r. powiadomiła Biuro Rzecznika, że podmioty odpowiadające za sprzedaż towarów w bufecie i kantynie zostały zobowiązane do ujednoczenia cen.

Na podstawie analizy cenników obowiązujących w czasie wizytacji Aresztu w lutym 2008 r. stwierdzono, że wskazany wyżej problem jest nadal aktualny. Znalaziono bowiem te same artykuły, których cena w bufecie jest wyższa niż w kantynie. Dla przykładu herbata Lipton (50 szt.) kosztuje w kantynie 10,25 zł a w bufecie 13,00 zł, coca cola 1 l odpowiednio 4,46 zł. i 5,50 zł.

Ad. c Zasady korzystania przez skazanych z samoinkasujących aparatów telefonicznych są obecnie takie same jak w 2006 r. Wynikają one z możliwości technicznych i organizacyjnych Aresztu. Ich zmiana, idąca w kierunku zwiększenia częstotliwości prowadzenia i czasu trwania rozmów telefonicznych jest możliwa wyłącznie w sytuacji istotnego zmniejszenia się liczby skazanych przebywających w jednostce.

Oddziały mieszkalne są w większości duże, liczące około stu skazanych, a w każdym jest tylko jeden automat telefoniczny. Jednostka jest zakładem typu zamkniętego, a zatem zgodnie z art. 90 pkt 9 Kkw rozmowy telefoniczne przebywających w niej skazanych podlegają kontroli administracji. Ponadto ze względu na typ jednostki skazani nie mogą mieć swobodnego dostępu do aparatu telefonicznego. W związku z tym realizują oni rozmowy telefoniczne według grafików sporządzonych przez wychowawców w poszczególnych oddziałach. Grafiki wywieszane są na tablicy ogłoszeń oddziału i znajdują się w nim nazwiska skazanych zamieszczone zgodnie z kolejnością zgłoszenia. Dopuszcza się możliwość ponownego skorzystania przez skazanego z telefonu w tym samym dniu, w sytuacji, gdy wcześniej nie uzyskał on połączenia. Ponadto w przypadkach szczególnie pilnych i ważnych skazany może, po uzgodnieniu tego z wychowawcą, przeprowadzić rozmowę poza kolejnością ustaloną w grafiku.

Obowiązujące aktualnie zasady korzystania z telefonu ustalone zostały przez dyrektora w Zarządzeniu Wewnętrznym Nr 35 z dnia 4 października 2007 r. w sprawie porządku wewnętrznego w Areszcie Śledczym w Warszawie-Białoleścu. Zgodnie z nimi od poniedziałku do piątku skazani mogą telefonować w godzinach od 9⁰⁰ do 18⁰⁰, a w soboty i w niedziele od 9⁰⁰ do 16⁰⁰. Czas korzystania z telefonu nie może przekroczyć 15 minut, przy czym skazany sam decyduje czy wykorzysta go na jedną, czy kilka rozmów.

Ad. d Zgodnie z obowiązującymi przepisami skazany może uzyskać przepustkę z zakładu karnego oraz zezwolenie na widzenie poza terenem jednostki penitencjarnej

jako najwyższą nagrodę za wyróżniającą postawę i dobre zachowanie. Dla otrzymania nagród w tej formie musi też spełniać wymogi formalne, określone w przepisach Kodeksu karnego wykonawczego. Według wyjaśnień administracji Aresztu skazani, którzy spełniają wymienione warunki, zezwolenia takie otrzymują. Nie jest ich dużo, gdyż ze względu na typ jednostki, przebywają w niej w większości skazani, którym takich nagród nie można udzielić. Są to zwykle skazani, którzy niedawno zaczęli odbywać karę, skazani wobec których toczy się jeszcze postępowanie karne w innej sprawie, osoby odbywające długoterminowe wyroki. Z grupy skazanych spełniających formalne kryteria otrzymania takich nagród znaczna część nie korzysta z nich, gdyż ze względu na swoją postawę i zachowanie po prostu na to nie zasługuje. W 2007 r. z widzeń poza terenem jednostki penitencjarnej korzystało 16 skazanych przebywających w Areszcie. Natomiast znacznie częściej otrzymywali je skazani odbywający karę w znajdującym się w Warszawie-Bemowie Oddziale Zewnętrznym Aresztu, będącym zakładem typu półotwartego. Przy stałym zaludnieniu tego Oddziału, wynoszącym średnio 60 skazanych, około 50 korzysta regularnie z przepustek, o których mowa w art. 91 pkt 7 Kkw.

5. Zajęcia kulturalno-oświatowe

Z zakresu tej problematyki wnioski i rekomendacje dotyczyły:

- a/ rozważenia możliwości wprowadzenia szerszej oferty zajęć kulturalno-oświatowych i sportowych dla uczniów szkoły i
- b/ poprawienia dostępności osadzonych do prasy, w tym zapewnienia im w bibliotece lub świetlicy prasy bezpłatnej.

Ad. a Wniosek ten został w pełni uwzględniony przez administrację Aresztu. Niezależnie od tego, że powiększono ogólną ofertę zajęć kulturalno-oświatowych i sportowych proponowanych osadzonym uczącym się, to również opracowano dla nich ofertę specjalną, zajęć organizowanych w czasie ferii zimowych w okresie od 11 do 22 lutego 2008 r. W ramach tej ostatniej zaproponowano wiele konkursów, quizów i turniejów sportowych. Zaktywizowano również skazanych, aby włączyli się czynnie w przygotowywania takich zajęć, dzięki czemu dwóch z nich zaproponowało pytania do konkursów z zakresu wiedzy ogólnej oraz wiadomości na temat piłki nożnej.

Ad. b Od 2006 r. sytuacja w tym zakresie poprawiła się bardzo niewiele. Dla potrzeb osadzonych nadal nie kupuje się żadnej prasy ze środków własnych Aresztu,

gdyż nie ma na to wystarczających funduszy. Czasami (ostatnio bardzo rzadko) przekazywana jest do Aresztu nieodpłatnie prasa ze zwrotów. Codziennie natomiast dostarczana jest do oddziałów prasa bezpłatna: Metro, Metropol. Ponadto z jednodniowym opóźnieniem do świetlic w oddziałach mieszkalnych przekazywane są gazety codzienne, kupowane dla potrzeb administracji jednostki. Biblioteka Aresztu nadal pośredniczy w zakupie prasy przez osadzonych, posiadających własne środki finansowe (forma prenumeraty). Z tej możliwości dostępu do prasy korzysta systematycznie około 100 osadzonych. Administracja Aresztu cały czas podejmuje działania w celu nieodpłatnego pozyskania dla potrzeb osadzonych większej ilości gazet i czasopism.

6. Relacje pomiędzy osadzonymi a administracją jednostki

Wnioski i rekomendacje z zakresu tej problematyki dotyczyły:

- a/ uzupełnienia w celach mieszkalnych brakujących tekstów obowiązującego w Areszcie „Porządku wewnętrznego”;
- b/ zapoznawania osób przyjętych do Aresztu z przysługującymi im prawami oraz rozpatrywania przez administrację skarg i próśb osadzonych.

Ad. a Wniosek ten został zrealizowany. Po wizytacji pracowników Biura Rzecznika w 2006 r. do wszystkich cel, w których brakowało tekstu „Porządku wewnętrznego” dokument ten został wydany. Administracja Aresztu wyjaśniła, iż pomimo to, że tekst wymienionych przepisów jest często niszczone przez osadzonych, jego braki uzupełnia się na bieżąco.

Ad. b Każdy osadzony przyjmowany do Aresztu informowany jest podczas rozmowy wstępnej o przysługujących mu prawach i uprawnieniach oraz ciążących na nim obowiązkach. Powiadamia się go też o możliwości składania do administracji jednostki penitencjarnej skarg, wniosków i próśb dotyczących spraw związanych z wykonywaniem tymczasowego aresztowania oraz kary pozbawienia wolności. Wyjaśnia mu się również na jakie zagrożenia może być narażony i jak powinien postępować, aby ich unikać.

Ponadto osadzony ma w każdym czasie możliwość zapoznania się z przepisami Kodeksu karnego wykonawczego, regulaminów organizacyjno-porządkowych wykonywania tymczasowego aresztowania i kary pozbawienia wolności oraz innymi aktami prawnymi. W każdej celi mieszkalnej znajduje się jeden egzemplarz zarządzenia

wewnętrznego wydanego przez dyrektora jednostki w sprawie porządku wewnętrznego w Areszcie Śledczym w Warszawie-Białołęce. Osadzeni cudzoziemcy, którzy nie znają języka polskiego, mogą zapoznać się z „Porządkiem wewnętrznym” w języku rosyjskim i angielskim oraz wyciągiem z przepisów Kodeksu karnego wykonawczego w językach rosyjskim, angielskim i niemieckim.

Osadzeni mają możliwość kontaktowania się z dyrektorem jednostki oraz kierownikami działów, po uprzednim zgłoszeniu takiej potrzeby oddziałowemu lub wychowawcy. Przyjęcia odbywają się w dni powszednie w godzinach pracy administracji.

7. Ustalenia dokonane na podstawie sondażowych rozmów z osadzonymi

Wymienione rozmowy przeprowadzone zostały z 15 osobami, z których 14 zakwaterowane były w pawilonie IV (D) a jedna w pawilonie II (B). W tej grupie była jedna osoba, wobec której w bieżącym roku stosowano środki przymusu bezpośredniego oraz czterech cudzoziemców.

Warunki bytowe w celi mieszkalnej za dobre i dość dobre uznało 10 osadzonych. Jeden ocenił je jako znośne, a 4 jako raczej złe i złe. Zgłaszane uwagi dotyczyły przeludnienia, brudnych ścian, niezabudowanych całkowicie kącików sanitarnych oraz nieszczelnych okien. Zaznaczyć należy, że zdecydowana większość osadzonych, z którymi rozmawiano (14 osób) zakwaterowana była w pawilonie, który jako jedyny nie został jeszcze wyremontowany.

Wyżywienie 12 rozmówców oceniło jako dobre i dość dobre. Jeden uznał, że jest ono znośne, a 2, że raczej złe i złe. Nie zgłoszono żadnych konkretnych uwag odnośnie wyżywienia. Nie zrobiły tego także osoby, które oceniały je negatywnie.

Siedmiu osadzonych, z którymi rozmawiano, nie korzystało z możliwości robienia zakupów w kantynie w ramach tzw. wypiski. Pozostałych 8 dobrze oceniło zarówno funkcjonowanie kantyny jak i jej zaopatrzenie.

Wszyscy rozmówcy dobrze ocenili warunki mycia w łaźni, 4 osoby zgłosiły uwagę, że kąpiel powinna odbywać się częściej niż raz w tygodniu. Pięć osób zgłosiło uwagi dotyczące warunków mycia się w celi mieszkalnej. Dotyczyły one braku ciepłej wody oraz małej powierzchni kącika sanitarnego. Dwie osoby twierdziły, że otrzymują od administracji Aresztu za mało środków do utrzymywania higieny osobistej.

Zdecydowana większość osadzonych (13 osób), z którymi rozmawiano, pozytywnie oceniła traktowanie przez funkcjonariuszy Służby Więziennej. Tylko dwie uznały je za znośne, nie przedstawiły jednak żadnych konkretnych uwag. Również 13 osób dobrze oceniło pracę wychowawców. Wypowiedziały się one pozytywnie zarówno o ich kompetencji jak i stosunku do osadzonych. Oceny dwóch osób były negatywne. Jedna z nich uzasadniła je tym, że wychowawca nie ma czasu i trudno dostać się do niego na rozmowę.

Sześciu ankietowanych oceniło opiekę lekarską jako dobrą lub dość dobrą, jeden jako znośną, a 5 jako raczej złą lub złą. Pozostałe 4 osoby nie przedstawiły żadnych ocen, gdyż z opieki tej nie korzystały. Uwagi krytyczne zgłosiło 4 osadzonych. Twierdzili oni, że lekarz ogólny nie traktuje poważnie zgłaszanych dolegliwości (2 osoby) oraz przepisuje ten sam lek na wszystkie schorzenia (2 osoby).

Żaden z rozmówców nie zgłosił uwag odnośnie postępowania z korespondencją osadzonych, możliwości prowadzenia rozmów telefonicznych, warunków odbywania spaceru oraz korzystania z posług religijnych.

Wszyscy ocenili pozytywnie organizację i warunki odbywania widzeń. Zgłoszone uwagi dotyczyły wysokich cen artykułów sprzedawanych w bufecie, znacznie wyższych od cen tych samych produktów oferowanych przez kantinę w ramach wypiski (8 osób) oraz długiego oczekiwania przez rodziny na wejście do sali widzeń.

Możliwość korzystania z prasy i książek pozytywnie oceniło 9 rozmówców a jeden uznał, że jest ona znośna. Pozostałych 5 nie przedstawiło stanowiska w tej sprawie twierdząc, że nie są tym zainteresowani (3 osoby) lub, że nie korzystają z prasy i książek oferowanych przez administrację jednostki (2 osoby). Zgłaszane uwagi dotyczyły braku prasy (5 osób) oraz niewielkiej liczby interesujących książek w bibliotece Aresztu (2 osoby).

Oceny możliwości korzystania z zajęć kulturalno-oświatowych dokonało 14 osadzonych (jeden nie miał w tej sprawie zdania). Ośmiu z nich uznało, że jest ona dobra lub dość dobra jeden, że znośna a 5, że raczej zła lub zła. W zgłaszanych uwagach wskazywano, że za mało jest zajęć poza celą mieszkalną (2 osoby), w świetlicy można tylko grać w ping-ponga (2 osoby), a do tego często brakuje paletek i piłeczek (1 osoba).

Wszyscy osadzeni, z którymi rozmawiano, twierdzili, że w ich celi jest tekst „Porządku wewnętrznego”. Nie sygnalizowali żadnych trudności odnośnie możliwości

uzyskania do wglądu aktów prawnych dotyczących wykonywania tymczasowego aresztowania oraz kary pozbawienia wolności. Uwag na ten temat nie odebrano również od czterech cudzoziemców, którzy podali, że znają nasz język i informacje m.in. na temat przysługujących im praw uzyskali po zapoznaniu się z odpowiednimi aktami prawnymi w języku polskim.

8. Podsumowanie

Wnioski sformułowane przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich po wizytacji przeprowadzonej w Areszcie Śledczym w Warszawie-Białołęce w dniach 16-19 stycznia 2006 r. oraz rekomendacje zgłoszone przez ekspertów Stowarzyszenia Zapobiegania Torturom i Biura Wysokiego Komisarza NZ ds. Praw Człowieka z siedzibą w Genewie po wizytacji tej jednostki w dniu 13 września 2006 r. nie zostały w pełni zrealizowane.

Administracja Aresztu wprowadziła je w życie jedynie w takim zakresie, w jakim pozwalały jej na to uwarunkowania obiektywne oraz posiadane środki finansowe. Generalnie można stwierdzić, że administracja zrealizowała, poza jednym wyjątkiem, wszystko na co miała sama wpływ i co było możliwe ze względu na typ jednostki. Wyjątkiem tym jest sprawa ujednoczenia cen na te same artykuły sprzedawane w bufecie podczas widzeń oraz w kantine (na wypiszę). Pomimo zapewnienia dyrektora jednostki wyrażonego w piśmie z dnia 4 kwietnia 2006 r., że sprawa będzie załatwiona, obecnie okazało się, że jest ona znowu aktualna. Zgłaszali ją podczas rozmów osadzeni a prawdziwość ich zarzutów potwierdziło porównanie cenników obowiązujących w obu punktach sprzedaży. Celowe jest zatem aby administracja jednostki zbadała problem dokładniej i podjęła działania żeby nie tylko obecnie go wyeliminować lecz także nie dopuścić do jego wystąpienia w przyszłości.

W Areszcie nadal występuje przeludnienie, chociaż jego poziom w ostatnim okresie uległ nieznacznemu zmniejszeniu.

Nie zostały zakończone prace remontowe pawilonów mieszkalnych. Do wykonania pozostał jeszcze remont pawilonu IV (D) oraz docieplenie ścian i wymiana stolarki okiennej w pawilonach I-IV (A-D). Na realizację oczekuje również projekt rozbudowy sali widzeń. Przeprowadzenie tych prac wiąże się z poważnymi kosztami, na pokrycie których Areszt nie otrzymał środków finansowych. Należy postulować aby w niedalekiej przyszłości powstała możliwość wykonania tych prac.

Dla większego zabezpieczenia realizacji prawa osadzonych do opieki medycznej wydaje się wysoce uzasadniony postulat ponownego uruchomienia w Areszcie pracowni radiologicznej, co wiązałoby się z koniecznością wyposażenia jej w odpowiedniej jakości aparaturę. Celowym byłoby również przyznanie dla potrzeb służby zdrowia jeszcze jednego samochodu oraz etatu kierowcy, co znacznie usprawniło by realizację konsultacji i badań wykonywanych osadzonym w placówkach medycznych poza Aresztem.

W odpowiedzi na powyższe wnioski i zalecenia Dyrektor jednostki wyjaśnił, iż realizacja potrzeb inwestycyjnych i remontowych uzależniona jest od pozyskania na ten cel środków, których Areszt Śledczy w Warszawie-Białołęce, nie jest w stanie samodzielnie wygospodarować. Areszt zgłasza zapotrzebowania inwestycyjne i remontowe organom nadrzędnym Służby Więziennej. Podejmowane są m.in. działania w celu ponownego uruchomienia pracowni radiologicznej na terenie jednostki.

Ponadto, w przedmiocie różnicy cen artykułów oferowanych w ramach kantyny i bufetu Aresztu, zwrócono się do Dyrektora Gospodarstwa Pomocniczego Warszawa-Bemowo – podmiotu odpowiedzialnego za wskazaną problematykę, o przedstawienie niezbędnych wyjaśnień. Dyrektor Gospodarstwa Pomocniczego poinformował, iż różnica cen wynika z tego, że marża na napoje w bufecie uwzględnia również koszty obsługi klienta oraz cenę naczyń jednorazowych. Jednakże wychodząc naprzeciw oczekiwaniom Biura Rzecznika Praw Obywatelskich zostały podjęte działania mające na celu ujednoczenie cen artykułów sprzedawanych w postaci nieprzetworzonej w bufecie i kantynie.

